

Йордан Йовков
Срецу Нова година

От няколко дни прекарваме в това напуснато от жителите си село, което тъй неочаквано се случи на пътя ни. Чист и равен сняг покрива улиците, дворовете, плетищата и стрехите. Овошките, натежали от скреж, огъват клонете си и звънливо про шумяват, като грамадни полилеи, отрупани с кристали от стъкло. Ярката белина на снега заслепява и реже очите. Тук-таме се тъмнеят само окадените комини, разноцветните петна на къщите и лъкатушните пътеки. Но върху бялата земя още по-мрачно и по-тъмно изглежда ниското куршумено небе.

Хубав е тоя зимен пейзаж. Хубав е не само защото се гледа от топлата стая и за да се види, достатъчно е да се изчисти с пръст един малък кръг върху замъгленото стъкло. Хубав е още и затова, защото утре е Нова година. Срещу големите празници и самата природа изглежда тържествено приветлива, като че и върху нея се отразява това радостно вълнение, което обзема хората и което, може би, си остава само в едно-то очакване.

Наглед животът си тече, както всякога, както по-рано. Фелдфебелят е строил ротата и назначава всекидневния наряд. Гласът му звучи пак тъй строго и сурово, но в него се чува нова и по-сърдечна нота. Минават войници към кухнята, празните баки дрънкат в ръцете им, те се тласкат едни други в преспите, викат и се смеят като деца. Конярите се връщат от утринния водопой, конете опъват поводите и играят. Някаква жизнерадостна треска е обзела всички. Завалява сняг. Гъста бяла мрежа се спуща от тъмното небе, обгръща селото, едрите парцали падат безшумно, монотонно, но някак весело и игриво. Тъй вали само срещу Нова година. Може да има грижи, може действителността дй е съвсем друга, но спомените си идат от само себе сп. И струва ти се, че ей сега някъде зад белите покриви ще проечат ударите на камбани или на някои ъгъл на улицата ще се покажат деца, пременени и хубави, бузите зачервени от студ, в измръзналите ръце – суровакници от напъпил дрян.

* * *

Всички офицери от дружината – седем-осем души – тая вечер посрещаме Нова година у поручик Романов. Събрахме се у него, защото в неговата къща имаше голяма и хубава стая, нещо като параден салон, и защото Романов беше гостоприемен и добър момък, у когото всякога можеше да се прекара добре. Пък и тая вечеринка той я уреди – отрано още почна големи приготовления, канеше, нареждаше програма и меню, а най-вече – приказваше за някакъв сюрприз, който щял да ни устрои, но какъв – тайна. Любопитството ни беше разпалено не на шега.

И сега, когато бяхме вече около трапезата, думата беше за сюрприза. Блюдата бяха разкошни, но сюрпризът не беше в тях. Не се яви и някоя златна пара в млина, както очакваха някои. Много нетърпеливи въпроси се зададоха на хазаина: ще има ли сюрприз най-после и кога? Но изглеждаше, че Романов не искаше да се отклонява от програмата си и не бързаше. Както обикновено става, разговорът започна да минава от тема на тема и тайнственият сюрприз като че се забрави. Но когато дигнахме чашите за първата наздравица, ние учудено се спряхме и отпуснахме ръце: в съседната стая гръмна хор. Силни и приятни мъжки гласове изпълниха къщата и бухнаха навън в нощта.

– Ето сюрприза! – каза Романов.

Хорът пееше добре и наистина ни изненада. В ротата на Романов имаше войници от един крайморски град и хорът беше съставен от тях. Те пееха същите песни, които някога бяха пели в разходките си по морския бряг, в тия летни вечери, когато морето блещи под сребърното сияние на месеца и нощта е тиха и фантастично хубава, като в приказка. Войниците бяха близки другари, пееха преди всичко за себе си и ясно се чувствуваше колко много скъпи спомени имаше в тия задушевени и силни гласове.

Сюрпризът на Ромаков не излезе такъв, какъвто мнозина го очакваха, но все пак не разочарова никого. Всички се оживиха, веселието скоро стана непринудено и общо. Минаха един-два часа и всяка предварителна програма се забрави, изчезна и това подчнение на чуждото ръководство, което обикновено се явява при всяка неслучайна среща. Сега избухна тая буйна жизнерадост, това юнашко веселие непритворно, широко и сърдечно, на което са способни сзмо ония, които познават цялата гама на човешките чувства – от най-невинната радост на живота до най-тежките му изпитания. Никой не забравяше положението си по служба, чинопочитанието се спазваше с някакъв инстинктивен такт. Но по-ясно откогато и да било чувствуваше се под всичко това една задушевна привързаност, някак небрежно проявена, но много силна, привързаност, която се добива от дългия съвместен живот, изпълнен с опасности и прекеждия, с величие и неволи.

Вечеринката ставаше интересна именно сега. На много места по света в тая същата вечер можеше да се види баснословен блясък, богатство и разкош. Но тук имаше друга красота, сурова, живописна и странна. Стаята се изпълваше с меката топлина от турското кюмбе. Бялата покривка на масата се закриваше от блюда, стъкла и чаши. Една походна лампа висеше на тавана и хвърляше ярка светлина. По стените висяха

закачени револвери, сабли, пояси и чанти. Парадни костюми липсваха, но износените и измачкани униформи стояха красиво и напето, защото бяха взели привичните и постоянни гънки на здрави и силни движения. Лицата на всички бяха обветрени и загорели.

Разказваха се всевъзможни анекдоти и спомени, направиха се много шеги. Най-после всички бяха тъй много възбудени и оживени, че общо внимание не можеше да се поддържа и разговорът едновременно и шумно се водеше между отделни групи. Дружинният командир приказваше с командира на седма рота. Говореха тихо, но увлечено и с много жестове. На друга страна няколко души около капитан Ничева бяха попаднали на малко опасна тема: ставаше дума за пленената батарея, а славата на тоя подвиг още не можеше да се раздели с друга една дружина от полка. Тук всички говореха едновременно и високо. Малко по-тихо се говореше на срещуположния край на масата, където стоеше поручик Янев – Датският принц, както го наричаха. Той беше млад човек с хубава черна брада и бледно лице, върху което всякога стоеше лека меланхолия. Обичаше смелите парадокси и тънките анализи и в разговорите всякога подигаше вечни и от никого неразрешени проблеми.

– Съгласен съм – казваше той на тия, които, облакътени върху масата, с големи усилия се въздържаха да не заговорят, – съгласен съм, че има физическа основа. Но все пак истинската любов е нещо възвишено, родствено на духа, чисто духовни връзки, които навеки свързват душите...

Двама души стояха настрана от тия разговори. Единият беше Романов – той често ставаше, излизаше и влизаше, защото все имаше нещо да нареди. Другият беше дружинният адютант, най-младият между всички, подпоручик от няколко месеца. Най-напред той се вслуша в препирнята за батареята, но това беше разказвано неведнъж досега. Той даде ухо и към страната на Янев, но още при първите думи усмихна се твърде скептично и се отстриани и оттам. Адютантът беше висок и строен момък, напет, стегнат с контешки бричове и с високи желти чизми. Беше му весело и трябваше нещо да прави. И с ръце отзад той почна да обикаля из стаята, и в стъпките на някакъв ексцентричен танц, запя си полугласно:

От Салаш до Гиляни
ний, тунджанците славни,
със сърбите коварни
танцувахме танго!

Едно след друго, като отмерваше такта, той силно потрепваше с желтите си чизми, усмихваше се, доволен и щастлив, защото беше много млад и може би защото в тая минута се радваше преди всичко на звънливите струи, които новите шпори оставяха след него.

Някой угаси лампата и ние останахме в тъмнината.

– Господа – отвърна на всички протести Романов – Нова година е, часът е дванайсет.

Той запали отново лампата и ние се поздравихме един други.

Майорът взе чашата си, всички станахме на крака. Дружинният командир говореше, хубаво, с това самобитно и художествено красноречие, което мнозина офицери добиват през дългата си кариера.

– Господа – почна той. – В първата минута на новата година издигам чашата си. Наедно ние делихме радости и скърби, наедно делихме опасности и несгоди...

Той спря, защото в съседната стая войниците заговориха високо, подигна се шум, искаха да спрат някого, който тропаше, за да отърси снега от чизмите си, и се готвеше да влезе. Вратата се отвори и се показа войник, ординарец от щаба на полка, познат на всички ни. Лицето му беше мокро и зачервено, по раменете му се топеше сняг, той беше уморен и дишаше тежко.

– Господин майор – почна той с мъка, – вика ви командирът на полка.

И ние, и дружинният командир, през протегнатите си ръце, в които държахме чашите си, гледахме учудено войника.

– Още сега ли? – попита майорът.

– Тъй вярно, господин майор. Още сега. Войникът си отиде. Вече с други тон, майорът продължи:

– И тъй, господа, честита Нова година! Радост и щастие на всички! Амин. А сега – дългът пред всичко.

Когато дружинният излезе, ние почнахме предположенията си. За какво можеха да го викат по това време в щаба на полка? Може би там също посрещаха новата година и искаха и той да е между тях? Или някои бързи сведения трябва да се дадат, или производство има? Настрое-нието отслабна и се понижи, ако и не твърде много. Наистина, страшната препирня за батареята не се поднови вече, но Янев продължи психологическите си анализи. А в цялата тая случка дружинният адютант намери още един повод да се развесели повече. Той отново почна из стаята предишния си ексцентричен танц и речитатива:

В Албанските усой
крал Петър и Никита
със цялата си свита
танцуваха танго!

Войниците не бяха разбрали нищо от тая промяна и хорът запя отново. Разговорът продължи по-спокойно и тихо. Само от време на време някой между репликата си подхвърляше въпроса: „Чудна работа! За какво ще да е? Какво може да се случи?“ Никой не се мъчеше вече да отгатва и само отвън хорът с една трагична настойчивост като че отговаряше:

Наливай, о друже, наздравната чаша!

Кой знай що със нас ще се случи занаяпред?

Хорът внезапно млъкна и ние разбрахме, че дружинният се е върнал. Той влезе и още от вратата ни каза:

– Господа, разотивайте се и се гответе за поход. Майорът погледна часовника си и прибави:

– Часът е дванайсет и половина. Точно в три тръгваме. Сборен пункт – западния край на селото.

На уреченото време ние напушахме селото, което оставаше зад нас с утихнали къщи и потъмнели прозорци. Далеч през снежното поле кривулеше и се губеше в мъгливия хоризонт черната и тежка линия на колоната. Не валеше вече, остър студ щипеше лицето, снегът хрущеше под стъпките, като че на ситно се стриваше стъкло. Ниско над нас висеше мъгливото небе, хладно и черно като смола.

Дружинният командир беше се спрял върху коня си и пропускаше пред себе си дружината. Но той не дочака и нашата рота, която беше последна, а се повърна и тръгна наред с командира на седма рота. След него ездеше адютантът, твърде сериозен сега.

– Е – говореше дружинният, – наврѣх Нова година и поход.

– Служба, господин майор.

– Даа. А Романов уж някакъв сюрприз ни устрои. Сюрприз! Ей на, това се казва сюрприз! И те весело се засмяха.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7966>]